

S. Giedrikas gimė 1925 m. spalio 3 d. Biržuose. Šeima gyveno Dvareckienės gatvėje. 1939 metais Stepukas baigė penkias Biržų „Aušros“ pradinės mokyklos klases. 1941 metų rudenį jis padavė prašymą priimti į A.Smetonos gimnazijos pirmą klasę. Tačiau pavėlavo paduoti prašymą Švietimo valdybai, todėl rugsėjo 25 d. jį išbraukė iš gimnazijos moksleivių sąrašų. 1944 m., kada sovietai antrą kartą okupavo Lietuvą S. Giedrikas mokėsi Biržų gimnazijoje. Tada jis aktyviai įsijungė į pasipriešinimo okupantams judėjimą, dalyvavo Biržų gimnazijos moksleivių pagrindinės organizacijos veikloje. Kadangi jis gerai mokėjo vokiečių, lenkų ir latvių kalbas, jam buvo pavestas pagrindinės veiklos informacinis sektorius. Tačiau jaunuosius pagrindininkus, matyt, kažkas išdavė. 1948 m. enkavedistai pradėjo gimnazijos pagrindininkų areštus, todėl S. Giedrikas pasitraukė į mišką ir prisijungė prie laisvės kovotojų. 1951 m. vasarą partizanų Žaliosios rinktinės, kuri priklausė Vyčio apygardai, vadai ėmėsi iniciatyvos prijungti Vabalninko, Biržų, Rokiškio, Pandėlio rajonuose veikusias partizanų grupes. Rugsėjį pabaigoje Biržų girioje įvyko laisvės kovotojų pasitarimas. Dalyvavo Žaliosios rinktinės Gedimino tėvūnijos vadas B. Žilys – Saulius, Žaliosios r. štabo visuomeninės dalies viršininkas Julius Navakas – Tilvikas, Kęstučio tėvūnijos būrio vadas Tautmylis Vaitiekūnas – Zubrys, Vabalninko krašto partizanas K.Kregždė – Piršlys ir J.Baltušis – Trimitas, o taip pat Biržų girios partizanai, jų tarpe ir S.Gedrikas. Biržiečiams buvo pasiūlyta prisijungti prie Žaliosios rinktinės ir tapti Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) organizacijos nariais. Dauguma partizanų sutiko. Buvo nutarta įkurti Sierakausko tėvūniją, kurią sudarė 5 būriai: Jono Krivicko-Kirvio, Lino Pivoravičiaus-Kanapės, Kosto Kregždės-Piršlio, Broniaus Krivicko – Vilniaus, Jono Baltušio – Trimito. Buvo sudarytas tėvūnijos štabas. Jo vadu išrinko Steponą Giedriką-Girietį. Štabo viršininku tapo Linas Pivoravičius. Nuo 1952 metų rugsėjo mėnesio jį pakeitė K.Kregždė. Štabo visuomeninės dalies viršininku buvo paskirtas Romas Petronis – Siaubas, o nuo 1952 m. rugsėjo mėnesio – Alfonsas Valentėlis-Milžinas. Partizanų poetas Bronius Krivickas – Vilnius buvo paskirtas LLKS Rytų Lietuvos partizanų srities Visuomeninės dalies vadu. Buvo atnaujinta partizanų spaudos leidyba.

S. Giedrikas – Girietis

Tėvūnijos kovotojas Linas Pivoravičius – Kanapė rašė dienoraštį. Pateikiame trumpą jo ištrauką: „1951 m. rugsėjo 8 d. <...> ...pagaliau nusprendė vadu išrinkti Stepą Giedriką, kadangi jis baigęs gimnaziją, o mane – pavaduotoju. Romas buvo paskirtas visuomeninės dalies viršininku. Romui galbūt tai ir nepatiko, bet jeigu Romas būtų išrinktas vadu, tai nepatiktų Steponui. Aš tai labai patenkintas, kad išrinktas Steponas, o ne aš. Mane beveik įtikino, kad reikalingas organizuotumas, o anksčiau į tai visai nebuvo kreipiamas dėmesys.“

Steponas Girietis buvo išsilavinęs jaunuolis. Jis labai didžiavosi, kad 1863 m. gegužės 7 d. čia – Biržų girioje, kurioje jie dabar kovoja prieš sovietinius okupantus, Zigmo Sierakausko vadovaujami sukilėliai susikovė su Rusijos caro armijos kareiviais. Apie tai liudija ir paminklas, kuris stūkso girios aikštelėje. Sierakausko tėvūnijoje tuo metu buvo apie 50 laisvės kovotojų. Kiek vėliau, taktiniais sumetimais S. Giedrikas – Girietis pakeitė tėvūnijos pavadinimą. Dabar laisvės kovotojų dalinys vadinosi Pilėnų tėvūnija.

Vietiniai gyventojai laisvės kovotojus rėmė kiek galėjo.

Robertas Indrikas – Medžiotojas prisiminė: „Palei Biržų girią gyvenantys žmonės mus labai rėmė. Jei tik, būdavo, neužeini kurį laiką, tuoj sutikę klausinėja, kodėl neužeinam, gal kas atsitiko ir pan. Bet labiausiai mus mylėjo ir glaudė prastai gyvenantys. Turtingieji buvo perdėtai baikštūs, nors gal taip pat nebuvo blogi. Pas neturtingą neužeidavo nei iš garnizono, nei skrebai, o pas turtingą – ir vieni, ir kiti. Latvijos teritorijoje į mus žiūrėjo taip pat draugiškai. Ten ir garnizonai nesiausdavo. Milicininkas (vienas dviem valsčiam), ir tas daugiau buitiniiais reikalais domėjosi. <...> Mes tik vieną vasarą gyvenom stovykloje Biržų girioj, paskui įsirengėm bunkerį Latvijoje ir čia išsilaikėm beveik 2 -ėjus metus. Bunkeris buvo po žeme, aplink tankus eglynėlis. Turėjom nedidelę krosnelę, kepdavomės duoną, tešlai maišyti pasidarėm nedidelį kubiliuką iš gontų. Mat Krivckas Jonas buvo labai nagingas meistras (visi Krivickai buvo labai nagingi ir gabūs žmonės). Bunkerį padalijom į dvi dalis, pasiūlydavom vandens, nusimaudydavom. Viduje buvo švaru, kadangi moteriškos rankos nuolat palaikydavo tvarką ir švarą (Lujanienė Emilija su Krivicku Jonu jau buvo „susivinčiavoje.“ Artimiausias miško pakraštys buvo maždaug už 600 m. <...> Kiekvieną dieną nuo ankstauro ryto iki pietų pasikeisdami ėjom sargybą. Žiemą iš bunkerio neišlįsdavom. <...> Kai kaimiečius suvarė į kolchozą, žmonės

už ačiū dirbo. Užėini pas žmogų, bulvių turi, o duonos ne, nusipirkt irgi nėra už ką. Kerziniai batai tarnaudavo mėnesį, pusanatro. O kur gaut? Negražu. Vienintelė išeitis – ką nors valdiško pasiimt. Būdavo, duodi žmogui pinigų – dabar tu valgyk, o kai mes ateisim, kad ir mums duonos būtų. Arba: nusipirk sau, nupirk ir mums kelnes, batus. Taip ir dalindavomės su savo rėmėjais. <...> Mano partizanavimo laikotarpiu didesnių užpuolimų neberengdavom. Jėgos mažos, šovinių nebėra – tiek, kiek su savim turi... Iššaudysi, kas naujų beždės?"

J. Baltušis-Trimitas ir S. Giedrikas-Girietis (deš.)

Legendinio Biržų krašto laisvės kovotojo Stepono Giedriko gyvenimas ir žūtis apipinti legendomis. Pagal lyrinę dainą yra sukurta legenda apie lietuvę mergaitę, suradusią sužeistą karį... Taip pasakojama apie Liucijos ir Stepono pažintį: ėjo jaunutė eigulio dukra per Biržų girią ir rado sužeistą partizaną... Liucijos ir Stepono jungtuvės įvyko 1953 m. liepos 13 naktį Peleniškių kapinių koplytėlėje dalyvaujant partizanams ir ištikimiausiems draugams. Liucija Brazdžiūtė iš Ratninkų kaimo, ta pati, kuri tuokėsi su S. Giedriku, po daugelio metų prisiminė: „Mano tėvelis Juozas Brazdžius buvo labai patriotiškas žmogus, visą laiką palaikė Lietuvą, be to jis niekam blogo nedarė, net savo priešui. Ir mus taip mokė: jeigu žmogui nepadarei nieko gero, tai nieko ir nedaryk, ypač blogo. Jis labai padėjo partizanams, šelpė juos. Pas mus ateidavo Tupėnas – Karvelis iš Braškių k., Skeberdis, broliai Juozas ir Robertas Tučai, o Bronius Krivickas buvo nuolatinis mūsų lankytojas. Su Stepu Giedriku susipažinau būdama 16 – kos. Mes gražiai ir ilgai draugavome, o vėliau atėjo ir tikra meilė. Iš mano draugų, kiek žinau, partizanams ryšinkavo Duminytė – Šernienė, kuri šiuo metu gyvena Paberžiuose. Tai vienintelis žmogus iš mano aplinkinių, kuris žinojo apie mudviejų su Steponu draugystę. Aš net tėvams apie tai nesakiau, nes žinojau, kad tikrai nebūtų pritarę. Motina dažnai primindavo, kad draugystė su miško žmonėmis baisus dalykas. Pradžioje aš ir pati mačiau, kad tai baisu, bet paskui viskas atrodė kitaip. Aš dažnai susitikdavau su partizanais, tik apie jų slapstymosi vietas niekada nesiteiraudavau, nežinojau kur jie stovyklauja. Aš supratau, kad to man nereikia žinoti, būdavo net lengviau, kad nežinau: jeigu mane areštuos, jų tikrai neišduosiu.“

1950 m. Biržuose Liuciją Brazdžiūtę enkavedistai suėmė. Ją tardė, mušė ir vertė išduoti laisvės kovotojus. L. Brazdžiūtė jiems ėmė pasakoti jos pačios sukurta neva kolchoze įkurta pagrindinę organizaciją. Tardytojai patikėjo ir pasiūlė dirbti jiems. Teko sutikti, nes kitos išeities nebuvo. Enkavedistai davė jai apnuodytų saldainių ir liepė jais apnuodyti laisvės kovotojus. Tačiau atėjusi į susitikimą su laisvės kovotojais, mergina prisipažino apie verbavimą ir sužlugdė enkavedistų operaciją.

S. Giedrikas (2-as iš deš.).

1953 m. pradžioje Žaliosios rinktinės teritorijoje (Panevėžio, Pasvalio, Biržų, Joniškėlio, Pandėlio r.) dar aktyviai veikė 53 laisvės kovotojai. Palyginus su kitais junginiais, Žalioji rinktinė buvo gausiausia ir geriausiai organizuota. Ją sudarė 3 tėvūnijos: Gedimino (vadas Vyt. Pakaušis – Audrius) Kęstučio (vadas Ignas Daukša – Šipulskis) ir Pilėnų (vadas Steponas Giedrikas – Girietis). Tėvūnijos vadas S.

Giedrikas buvo sužeistas net tris kartus. Pirmą kartą, 1949 m. gegužės mėn. Tada S. Giedrikas su draugais jau sutemus vieniemyje įėjo į trobą, kurioje prie stalo buvo susėdę stribai. Sprogstamoji stribių kulka pataikė į dešinę rankos alkūnę. Sužeidimas buvo rimtas, todėl teko kreiptis į gydytoją. Biržietis gydytojas Čeponis jį išgydė. Antrą kartą sužeidė į koją 1950 metais. Šis sužeidimas buvo lengvas, todėl pavyko išsigydyti Biržų girioje. 1951 m. rugsėjo mėnesį jis buvo lengvai sužeistas į galvą.

MGB agentai sistemingai naikino tėvūnijas. Užverbuotos Daukšytės - Mūšos pastangomis buvo suimtas Pilėnų tėvūnijos štabo viršininkas Kostas Kregždė – Piršlys. Po ilgo priešinimosi jis galiausiai „sutiko“ talkinti okupantams suimant S. Giedriką – Girietį. 1953 m. liepos 13 d. MGB agentai, kurių tarpe buvo ir Piršlys, atvyko į senojo Biržų aerodromo teritoriją, kur jų laukė S. Giedrikas – Girietis, B.Meškiniš – Devinė ir A.Valentėlis – Bankininkas. Pamatęs artėjančius nepažįstamus vyrus, Girietis pareikalavo, kad prie jo prieitų tik vienas Kregždė, o kiti liktų vietoje. Nors agentai buvo numatę ir tokį atvejį, tačiau kažkuris smogikas nusekė paskui Kregždę. Partizanai įtarė provokaciją ir metėsi į mišką. Kelią atsitraukimui užvėrė pasaloje buvę kareiviai, tačiau Girietis ir Devinė sėkmingai prasiveržė, o Bankininkas žuvo. Sužeistas į koją, jis pats susisprogdino granata. Dar iki 1954 metų rudens Pilėnų tėvūnija laikėsi, nors iš kelių dešimčių kovotojų buvo likę vos keletas. Okupantų valdžia dėjo milžiniškas pastangas paskutiniams laisvės kovotojams sunaikinti. Jiems susekti buvo pasitelkta daugybė agentų.

Steponas Giedrikas - Girietis, paskutinis Pilėnų tėvūnijos vadas žuvo kovoje su okupantais 1954 m. rugsėjo 25 d. Tą dieną 7.15 val. prie jo bunkerio, esančio Biržų girioje ties Kūginių kaimu enkavedistus atvedė okupantų prievartos būdu užverbuotas buvęs jo kovos draugas Robertas Tučas. S. Giedriko kūno užkasimo vieta nežinoma.

1954 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos SSR prie MT Biržų r. KGB sk. virš. pavad. Pplk. Timofejevas rašė KGB pirmininkui prie Lietuvos SSR MT plk. K.Liaudžiui: „RAPORTAS 1954 m. rugsėjo 21 d. , gavus agento Klevo (Adolfo Striškos) duomenis ir jam pačiam dalyvaujant, buvo paimtas būrio vadas Tučas Robertas, o po 4 dienų buvo likviduotas Pilėnų tėvūnijos vadas Giedrikas Steponas – Girietis. Prašau Jūsų leidimo apdovanoti agentą Klevą 1000 rb premija.“

AKTAS Mes žemiau pasirašę, Biržų rajono KGB įgaliotinis vyr. leitenantas Tichomirov, 4-osios valdybos 2-ojo skyriaus viršininko pavaduotojas majoras Vasilkov, Biržų r. KGB vyresnysis oper. įgaliotinis kapitonas Zankin ir liaudies gynėjas Vasaris, surašėme šį aktą. Pagal KGB aparato duomenis 1954 m. rugsėjo 25 d. Biržų girios masyvo pietiniam krašte, 2 km nuo Kūginių k. (žemėlapyje tokio kaimo nepavyko rasti, P.G. past.) buvo pravesta čekistinė-karinė operacija, kurios metu likviduotas Pilėnų tėvūnijos vadas Giedrikas Steponas, Jono – Girietis, gimęs 1925 ., buvęs Biržų m. gyventojas. Bunkeryje rasta: 1 pistoletas „Valther,“ Nr. 8364; 54 vnt. pistoleto šovinių; 2500 rb pinigų; žiūronai; rankinis laikrodys „Pobieda“; partizaninės nuotraukos ir susirašinėjimo dokumentai. Pasirašo: Vasilkov, Zankin, Vasaris. Romo Kauniečio pastaba: Likviduojant Steponą Giedriką, dalyvavo ir prieš tai suimtas prtz. Tučas Robertas – Barzdyla kaip užvedėjas, iš kurio automato PPS Nr. 3311 saugumo sumetimais buvo išimtas dužiklis.

1998 m. rugsėjo 2 d. S. Giedrikui – Giriečiui buvo pripažintas kario savanorio statusas. 1999 m. gruodžio 16 d. jam buvo suteiktas kapitono laipsnis, o 2000 m. vasario 11 d. LR Prezidento dekretu jis buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu (po mirties).

2016 m. kovo 10 d. ant Biržų „Aušros“ pagrindinės mokyklos fasado buvo atidengta atminimo lenta Lietuvos nepriklausomybės kovų partizanų Vyčio apygardos Pilėnų tėvūnijos vadui Steponui Giedrikui – Giriečiui. 2016 m. rugsėjo mėn. Lietuvos šaulių sąjungos valdybos nutarimu Alfonso Smetonos 5-osios rinktinės Biržų 501-ai šaulių kuopai buvo suteiktas Vyties ap. Partizanų vado Stepono Giedriko – Giriečio vardas. Iškilimėse Biržų pilies arsenalo salėje dalyvavo S. Giedriko žmona Liucija Ivaškienė, duktė Aldona Brazdžiūtė – Bavėjan ir sūnėnas Algimantas Jukna.

S. Giedrikas (stovi 5-as iš kair.)

S. Giedrikas-Girinis (viduryje)

Atminimo lenta S. Giedrikui-Giriečiui ant Biržų pagr. Mokyklos fasado. Foto O.Kvedaravičiaus, 2017 m.

Šaltiniai.

1. R. Trimonienė. Steponas Giedrikas – Stepas, Girietis 1925 10 03 – 1954 09 25, LGGRTC medž..
2. R. Čekutis, D. Žygelis. Laisvės kryžkelės. Biržų krašto partizanai. Bernardinai.lt, 2007 0 08.
3. D. Mikėlionis. Biržų giria – gyva istorijos saugotoja. Biržietis.lt 2013 02 26.
4. Laisvės kovų ir netekčių metai: Laisvės kovotojų prisiminimų rinktinė. 1 d. Leidykla „Margi raštai,“ 2016 m.
5. Laisvės kovotojų prisiminimai. VII d./1 kn., Vilnius, 2009 m.